

Endast ett kort minne från Seminariet.

Höstterminen 1895 enskrivs jag och 2/ kamrater vid Mattisuddens Seminarium. Lärarepersonalen där bestod av Råktorn, pastor Ahlfort, och hans fru Lina och folkskolläraren Johan Ullenius. Fru Ahlfort hade endast välläsning med oss seminarieelever och praktiken en och annan gång i folkskolan. Råktorn hade kristendom och även praktisk i kristendomen det första året det andra året hade även pastorn Svenska och Svenska historia. Det var egentligen enligt min mening de enda lärare vid detta seminarium, ty J. Ullenius skulle jag, och alla jag talat med, som utgått från detta seminarium, enstämigt tyckt, att han var visst Sveriges sämsta lärare. Om honom skulle det kunna skrivas flera volumer om man var författare. Alla hans lektioner var tröga och intet sägande. Det förunderliga var, att under Ahlforts Eids torskap hade han det viktiga ämnet Svenska sedermera under nya råktorns blev han avsatt från detta undervisningsämne.

Så exempel hur hans lektioner vara vill jag nämna ett par i Svenska. De första läxorna vi hade ordklasserna: ^{substantiv} Adjektiv, adverb adjektiv, räkne ord och pronomen: Lektionen Bordet är ett substantiv, Bordet är gult, det är ett adjektiv, Ett bord är ett räkneord. Bordet står på kateken, Det är y fast, der har vi pronomen. Efter dessa förklaringar var det att slå upp läroboken och meningem vid Skönes strand satt en dag lille Harald och såg utåt havet. Nu var det att säga

rätt på först substantiv, men som ingen
läst grammatik var det svårt av de givna exemps
len. Hitta ett substantiv, Det var ju att gissa sig fram.
Lika galet var det med andra ordklasserna. Då det var
för hela klassen att söka ordklassen vägrade en av oss att
gissa på ordet "lille" som adjektiv, men då fick han det
uppmuntran: Blev du tillfrågad! Ni sitter ju som lång-
örade åsnor alla, vad tror Ni det skall bli av Er!

Ungefär ^{så} var alla hans lektioner, tråkiga och intet
sägande. Att han var ovanligt svag i botanik, som
seminarielärare fick vi reda på en gång då vi
hade på examen att examinera var vår växt. Jag
hade fått på mig lätt att examinera Kap. Habello's
Kalto Tillgares. En av mina kamrater hade Ranunkles
Skris Talogat. Denna stod jag på seminariegården
och skulle utläsa huru många ståndare och pistiler
han hade. Då kom Magistern och sade: Var och ni
borde själv examinera sina växter, Låt Låt N.N.
examinera sin Melifolium själv. Att vi bak hans
rygg hade roligt åt hans föga kännedom om
växternas utseende och skulle vara seminarielärare
förfaller av sig själv. Hade jag vilhaft andra lärare
skulle alla som utgått från detta seminarium varit
förfärligt okunniga. Det enda samsta med denna
lärare var att hade någon seminarieläro råkat i
onåd med antinguo Ullenius, (magistern) eller fru Ren-
man blev ^{om} alltid underkända, även om han var
den bästa i klassen. Stod man väl med fru Renman
blev han godkänd i de ämnen magistern hade även
om han bort underkännas.

Räktorn, sedermera kyrkoherden i Jokkmokk, var
en förfärlig snusare. Då seminariet låg 3/4 mil från
kyrkbyn och handeln hände det ofta han blev
utan snus. Undersådana tillfällen plögade han

vara vid mindre gott humör, då var det att kunna sina
läxor väl, eljest var det att få bakläxa. Ti pojkar plögade
ha små snusdosor i julpöten och vid sådana tillfällen
då räktern var "parr" voro vi ej sena att bjuda på en priss.
Många äro minnen från denna tid men det är ej värt
att nämnas utan de böra sänkans i glömskans hav.

Minnen från min 34½ års lärartid.

År 1900 då jag började som skollärare inom Färna
i Västerbotten varo förhållandena helt annorlunda än
nu. På den tiden funnas inga skolhus, och vi voro
utan Skytteanska skolan endast 3 lärarekrafter
Det skälte jag fått omfattade ungefär 1/3 del av sock-
nen. Nu mera finnas på samma område 3 fasta
folkskolor en B 2. Jag hade att läsa 5-6 veckor
i en by och var det att packa skolmatricellerna i en
låd och ges flytta till en annan by. Den by där
skolan slutade hade skyldighet flytta skolma-
tricellerna till den by skolan skulle börja. Läraren
hade själv att svära för sina saker vid dessa flyt-
ningar.

Mitt första skolrum var en gammal stuga där
golvet bestod av endast last inlagda plank och
dessa hade i örat af förgäven väntat gräs skur-
ning. På väggarna hängde gamla kläder och so-
nät. Ett långt bord, bestående i hast ihopprikade
bräder plosserades från det enda fönster som fanns
där och utåt golvet. Vid bordet lades bräder lag-
da på lämpligt höga kubbar till sitt bänkar.
Till fönstret vid bordets ena sida var en stol av
sed för läraren. Vid detta bord var att placera
25 stycken barn. Då det var hög räkning hade
vi att hänga på väggen en svart tavla

ungefär 5x5 d m. Hade vi Geografi var det att hänga kartan över Nordens utanpå gamla nät och kläder. Efter 5-6 veckor var det att på skidor flytta till en ny station. Fast rummet där var mycket bättre var det likväl att ha barnen vid ett bord. Ungefär liknande voro alla rummen som uppläts åt skolan. Det var rum som de lättast kunde avstå utan hänsyn till lämpligheten. En gång blev skolan placerat i en liten stuga, som var nästan över yd av en snödriva, i den bodde en gammal gumma som plögade sitta vid den öppna spisen med sitt arbete ~~med~~ under lektionstimmarna, hela golvytan upptogs av bord och bänkar. Stugan var så låg att jag endast under takisen kunde stå rak. En annan gång blev skolan placerat hos en ~~annan~~ gammal gubbe som plögade ligga nät under lektionstimmarna, ofta kakade han kaffe och bjöd därpå på rasterna. I Björkfors hade den största byn inom raket fanns 44 barn, för att få ett lämpligt rum skrev jag till skolrådets ledamoten att skolan skulle börja i byn den — och då det var 44 barn i byn bad jag honom få ett lämpligt rum, stort nog. Han ansåg att mitt meddelande hade stor likhet med det vad pastorn några dagar förut sagt. Nu ville han visa både präst och lärare att icke skulle de bestämma om klassrum. Han gjorde ingenting för att iordningsställa något rum vare sig för lärare eller skolar. Då skolan kom flyttande visste ingen i byn att den skulle börja där dagen därpå. Först var det att hära sig för efter rum. Den gången anvisades det åt skolan en liten bagarstugukammare 3x3 m. Så var det att länd bräder till att bänkar

och skrivbord. Jag insatta två långkänkar på vardera sidan. Med ett bräde litet högre ungefär i jämnhöjd med barnens brösthöjd, detta bräde skulle tjäna till skrivbord. Har jag i denna lilla kammare kunde glassera 44 barn är ännu i dag för mig en gåta. Vid det enda lilla fönster sättes ett litet bord, där jag hade min plats. Då det var högräkning var det att hänga den förut antalade svar till tavlan för därmed, På samma sätt var det, då det var Geografi. Kartan hängdes på en spik som var inslaget i taket och så var det att ordna att det landskap som skulle behandlas blev tydlig. En dag anordnade jag en liten springtavla för skalbarnen under en rast, men så kom skolrådledamaten och upplyste att i skolan skulle det läras något och ej ställa till med syndiga lekar. Fast jag hade så många barn där i byn var det ej anslaget mer än 11 veckans lästid där.

Den lilla Umasjö var skolan placerad i en liten kammare, men nu skulle de få till gårdens en sveriska och han fordrade ett eget arbetsrum. Då måste skolan flyttas till en annan gård där det fanns en ännu mindre kammare, för att utestänga drag i de gästnas väggarna hade gårdens ägare slagit tjärpapp på yttresidan av väggen, men då det eldades i rikammaren trängde värmen till tjärpappens och alltid blevo jag och skalbarnen besvärade av den starka tjärpappslukten.

Så kom det på tal att det skulle erfordras ytterligare 2 st lärarkrofter. och på höstterminen 1907 anställdes 2 nya lärarinnor, dessa var ej Tärnabor och som Tärnaborna ^{voro} då, och även ^{är} nu, så an sågo de, att de nya lärarinnorna voro några förnämna än vi två som voro av infödda och vi som arbetat längre inom primitiva

förhållande fingo de sämsta ställena och ansågs som mindre värda och på detta sätt blev det att lärare kören delades i två klasser.

Det 5te tjänste året av min läraregärning blev det tal om att ett skolklasshus borde uppföras någonstans. Talet gällde Umasjö och Umfors. Umasjö var en liten affär men endast 2 familjer som hade barn. Umfors hade 6-7 barnrika familjer och före detta var den i stark utveckling. Nu hade inspektören O. Lovat Umasjöborna att skolan skulle byggas där med ett learahem, för att handeln skulle upphjälpas. Till sist blev jag hörd var den lämpligaste platsen ansågs. Utan tvivel framhåll jag Umfors som den mest lämpliga på grund av byns starka tillväxt. Då jag ej hade den minsta aning vilken ståndpunkt inspektören hade gjorde jag mitt yttrande så kraftigt som möjligt. Men därmed hade jag ådragit mig Umasjöbornas och inspektörens hat. Sedan ny inspektör till kom, hade han utan betänkande intagit min ståndpunkt och nu är en folkskola uppförd i Umfors. För allt hade jag en års lön av 250 kr plus läsare och senare 300 kr och då måste jag hålla mig aut.

Under ovan nämnda förhållanden började jag längta till någon annan plats, där jag kunde utöva min läraregärning. Jag insände i oktober 1906 en ansökan till O. i Klappanbergs län på en plats som var ledig. Efter ansöknings tidens slut fick jag meddelande att jag bland 8 ansökande blivit vald, och att platsen skulle tillträdas den 1 jan 1907.

Resan till Ore och skolarbetet där

Omman jul startade jag färden med postbudet, från Järna kl 4 e.m. Slädföret var ganska döljt dels för den djupa nyfallna snön, del till följd av den starka kylan, som nu blev efter ett långt och ihållande töväder. Som redan nämnt följde jag med postskjutsen den 33½ mil långa vägen som färdades natt och dag under flitigt hätt arbete. Att jag ej frös ihjäl i den bitande kylan av 25-40 grader kallt är för mig ännu en gåta, ofta hade skjutspojken endast en tom släde med posten förhunden. Efter 6 dagars hättskjuts på detta sätt kommo vi fram till Skällnas Station. Nu var det varmt i järnvägskupen, men ehuru jag aldrig sinit i någon säng blev det på tåg Järna såmn ävatt sitta och koma många stund i ett hörn av kupen. Efter 1½ dygn var jag framme i Ore, järnvägsstationen var Furudal. Den skola jag nu fått låg 5 mil från kyrkan räknat. Första Sören hade jag en flyttande skola mellan byarna Ejhedes-Häven. Dessa byar var skilda åt med 1½ mil. Där hade jag nu att börja på mitt nya arbetesfält. Min företrädare hade ej egnat skolan något vidare arbete utom 14 årsingar kunde ej ens läsa innantill. Ingen skolmatriel fanns utom undantagandes 2 trasiga läseböcker 3 språkta stentavlor och en trasig karta över Norden. Det första jag hade att göra var att tala om det för skolstyrelsen. Den skolmatriel som distriktet skulle hilla kamman sieder. Låro och Skrivböcker m.m. rekvirerade jag från Skolmatrielbalaget i Gävle. Byamännen i Häven, där skolan började, blev förvånad över att barnen skulle på hemläxor

Geografi, Naturlära och Svenskhistoria utom
katekes och Bibliskhistoria. Under minn förtäda
res tid fingo barnen stanna hemma utan att
begära lov när smekst, ~~att~~ de nu måste
fråga lov tyckte de vara till en början under-
ligt, men de ansågo snart att skulle det bliva
någon ordning måste det vara på i en skola.
Barnen visade stort intresse för den nya ord-
ningen och blevo med tiden utomordentligt
flitiga. Tore var riktigt och nya skolhus
det sämsta av allt var flyttningarna mellan
stationerna. En flyttning var på höstterminen,
en på vårterminen. Flyttningarna på vårtermi-
nen skedde 16-17 mars. Det förhåll flytt-
ningarna minnas jag ej.

År 1908 ingick jag äktenskap med en norrländska
vilken ej rygga till baka att följa med under
flyttningarna. En höst vid flyttningarna från
Ejhedas till Heårens håll på det bästa oss tivet
Vi hade att färdas efter 3 nyår. Sjön Stor Ejen
den största var $3/4$ mil lång. Vi hade beställt
mot oss båtshjuts efter sjön Snätten och
Heårensjön. Stor Ejen var öppen och den del
av Snätten som vi sågo, men Heårensjön
och hela Snätten ~~den~~ del av denna sjö
som vette mot Heårens var tillfrusen.
Då ingen kom oss tillmötes beslöt vi
gå. Efter Vi hade hört att en gångstig
skulle finnas på den ena sidan av nyår-
na. Men då vi ej voro kända på trakten
och 2-3 den snö låg på marken kunde
vi ej hitta den föga uppstämpade stigen
Följden blev att vi gingo vilse. Efter
5 timmars kring irrande i skogen

Kommo vi till utgångs punkten. Nu var det
att vila en stund och sedan börja färden på nytt. Det
blev kallt, 25 grader under fryspunkten, Men hustru hade
att hära en 8 månaders flicka och jag själv hade en
betydligt tyngre börd. Denna gång hade vi bättre
tur, ty medan vi vilade oss hade någon gått från
Heärens till Ejheden och nu var det att följa detta
spår. Vi kommo vid mörkrets inbrott fram till
bestämmelse orten. hungriga och dignande av tröt-
het. En annan gång vid vår flyttningen från Heärens
till Ejheden fäll det en 1/2 meter djup snö, den 16 mars
var flyttningens dag, och då var det snö som räckte
till knäna och därtill ganska dåligt skidföre.
Nu var det att låna 2 par skidor, men vi fingo natur-
ligt vis låna sådana som de kunde undvara, och de
voro de sämsta som ägdes. Hur det gått för oss
den kvällen är svårt att säga, ty vi voro båda
trötta och uthungliga och därtill djupt och dåligt
skidglid. Ungefär 3 km från Ejheden kommo
vi på riktigt uppogänget spår, ty de som apstera-
de timret dit timmer huggare vid sjön hadde
i lagn och jag tror att detta skidspår blev vår
räddning undan att frysa i hjäl, ty det började
bli riktigt kallt på kvällen. Vi kommo fram
kl 8 på kvällen. Detta var den sista flyttningen
vi hade, ty innan skolan började nästa läsår
kom meddelande från skolestyrelsen i Ore att skolan
i Heärens blev fast skola, och jag blev stationerat
där. Skolestyrelsen i Ore gjorde allt vad de kunde
för att få behålla sina norrlänningar, ty sam-
ma höst inrättades i Heärens både manlig och
kvinnlig skola, min hustru blev slöjdlärarinna.
Desutom egde hon goda kunskaper i sjukvård
och därigenom blev hennes hjälp ofta anlitat

bland djur och människor, Det blev ett gängret språk
"Skall någon födas och skall någon nedbäddas till den
sista vilan nog måste skåhusfrun vara med".
Förutom skolarbetet fick jag många olika förtroende
uppdrag av sockenborna, 18 år sätts jag i taxerings
nämnden och minst 20 år i fattigvårdstypelsen och
den förra världskriget var jag ledamot i Kristidsnäm-
den och ordf i Valnämnden m.m.. Då jag kom till Ore
hade varje lärare var sitt skrivsystem, och ingen
skola hade samma läroböcker både i Geografi,
Naturlära och Svenska historien. Varje lärare hade
infört den lärobok de själva lärt vid Seminarium.
På det första läraremöte jag var på väckte jag förslag
om enhetligt skriv och lärobokssystem. Förslaget
om skrivboken systemet fattade skolorådets ledamöter
med stort välbehag, ty barnen fick då mindre
obehag att genom det varande ~~de~~ förr fick de ändra
stilen flera gånger. Det system som antogs var
E. O. Heikes. Lärobokspråget uppskattas. Först sedan
Falkskalläroren J. Dalfors kom, kom språket på nytt
före och nu. Tillsättes en kommitté som skulle
utvärdera de mest lämpliga läroböcker.

Beträffande min skola gjordes mycket för att vi
skulle trivas. Under Rykkoherde Arborelius tid upp
fördes en ny läraerbortad med värmeledning
en ny pratatiskällare, en ny vedbod och så en
köptes ett stort pratatiland som planterings
land för skolan. Befolkningen uppskattade skol
arbetet mer och mer ty nu kunde barnen i byn
genomföra sina kunskaper med vilken annan
skola.

Ingen regel utan undantag, även här var en gubbe
i byn som ansåg släkten obehövlig, och lärarefamil-
jen hade för stora inkomster. Han gjorde allt vad

han kunde för att få släden indragen. Han uppsiktade för detta ändamål både skolläret som Inspektörerna men dessa hade motsatt åsikter. Då fann han på intala skol barnen att strejka från ^{släden} skolan. Detta hade den verkan att två gussar uteblev från släden 7/2 timme utan lov. Bykorna började mer och mer inse att vi arbetade hårt för deras bästa, Telefon blev genast min hjälp uppsatt till byn och nu håller de på att byta väg till byn detta tillfälligt att jag gång på gång uppsiktade de två sista landskördingarna i detta ärende.

Anekdoter från Skolan

En gång läste vi om Guds besök hos Abraham, Engeln sade: Nästan är vid denna tid skall Sara ha en son. Sara stod i dörren till sitt tält och log. Fråga hur kunde Gud veta att Sara log då hon stod bakom Guds. Svar: Ja, se, han har ögon bak i nacken, En annan gång visades människokroppens inälvor. Fråga. Vad tror Ni detta är. Svar. Den hinvande, Då tala de om att det var människornas inälvor. Sade en gosse. Var ifrån är denna tavla då han fick veta att han var från Stockholm sade han. På de slakta människor där! Jag tror hjärtat är bäst att äta.

Prästerna var i allmänhet mycket förstående med skolans lärare, de uppträdde aldrig som förmän utan som kamrater.

Den 2 jule 1934 höll jag min sista skol examen ty den 1 jule blev jag pensionerad och flyttade åter till min födelse bygd. Vid vår avresa från byn var hela byn församlad vid skolan för att säga avsked av sin lärare som verkat där i 28 1/2 år och vi var själva något rörda över byns

stora tillgivenhet. Vi lämnas nu hjälplösa och
ensamma var det sansades, alla med en mun
En lästol lämnades som minne och av skal
Styrelsen ett silverfat i råkord. De inspektörerna
tre bakverk som han varit författare till.

Detta är de stora gåvorna, dessutom flera mindre
gävor givna efter förmåga. Dagen förut hade hela
lärare kåren uppvakttat sin argögnna kam
rater och för att säga sitt farväl!

Funderingar

Mig synes att alla pensionerad lärare
borde, om det viler, hålla en månad årligen
skolor, ^{bete} ny en skollärare kan aldrig glömma
sin skola och ungdomen med lemn.

För för då ej gymnasier eller rättare sagt enna
dess gamla ^{att} uppliva sina minnen från
gånge tider, sörja som dessu är på
erfarenheter vilka de nyexaminerade sak
na. och dess kunde under en månads
tid ge skollärarna mera innehåll
rik lärardom är vilken som hejt ny
och erfarna lärare eller lärarinnor

Yacstrim den 11 mars 1942
Johannes August Lundgren
pensionerat f lärare